

CENTENAR

ANUL 2025, AN OMAGIAL AL CENTENARULUI PATRIARHIEI ROMÂNE

AURORA RODICA TABACU

Teologie pastorală anul II

Anul 2025 a fost declarat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române ca An omagial al Centenarului Patriarhiei Române și Anul Comemorativ al duhovnicilor și mărturisitorilor ortodocși români din secolul al XX-lea.

Înființarea Patriarhiei Române a fost o realizare bisericească națională, confirmată de Patriarhia Ecumenică. Această realizare este precedată de o serie de evenimente istorice.

Amintim câteva aspecte relevante asupra istoriei creștinismului pe meleagurile noastre, care au condus la necesitatea și organizarea Bisericii Ortodoxe Române.

Creștinismul românesc are origini apostolice. Populația geto-dacă din regiunea vestică a Mării Negre a primit cuvântul Evangheliei prin propovăduirea Sfântului Apostol Andrei. Și a ucenicilor săi în prima jumătate a secolului I. Peste timp, Ortodoxia Românească și-a consolidat o expresie culturală și socială proprie și a cultivat relații de frățietate și comuniune cu popoarele ortodoxe de limbă greacă și slavă din regiune. În perioada sinoadelor ecumenice din secolele IV-VII este atestată o organizare bisericească.¹

Odată cu întemeierea statelor feudale românești din provinciile de la sud și est de Carpați, sunt înființate și structuri bisericești. În prima jumătate a secolului al XIV-lea a avut loc procesul de unificare statală a formațiunilor politice existente atunci la sud și est de Carpați, sub un singur conducător. Dar o dată cu unificarea cnezatelor și voievodatelor românești de la sud de Carpați într-un singur stat independent - Țara Românească, sub Nicolae Alexandru Basarab, precum și după formarea celui de al doilea stat - Moldova, la răsărit de Carpați, sub Alexandru cel Bun, a avut loc și

¹ <https://patriarhia.ro/istoria-bisericii-ortodoxe-romane/>

unificarea bisericească din cele două state românești independente². Astfel iau naștere în anul 1359 Mitropolia Ungrovlahiei, iar în anul 1401 Mitropolia Moldovei, ambele aflate sub jurisdicția Patriarhiei Ecumenice de la Constantinopol.³ Biserica din Țara Românească și Moldova trebuie privită ca o Biserică de stat, oficială.

În veacurile XIV-XIX, Biserica Ortodoxă Română și-a îndeplinit rolul misionar și duhovnicesc, preocupându-se de educație, cultură și artă, de operă social-filantropică și de păstrarea identității naționale. Viața religioasă din Transilvania a păstrat mereu, prin spiritualitate, limbă și cultură, legăturile cu viața religioasă din ținuturile extracarpătice. Biserica noastră a întreținut legături de frățietate cu creștinii ortodocși alfați sub stăpânire otomană și a sprijinit mănăstiri și biserici din Țara Sfântă.⁴

Au fost înființate numeroase lăcașe de cult, aici având loc activități cultural-artistice. În incinta mănăstirilor și a centrelor eparhiale au fost scrise primele letopisețe și cronici de la noi, au lucrat tipografii, iar primii meșteri tipografi au făcut parte din cler. Tot în incinta mănăstirilor au luat ființă primele școli slavone și românești, care au pregătit dieci pentru cancelariile domnești sau copii de manuscrise. Apoi au apărut primele școli medii, precum Colegiul de la Mănăstirea Sfinții Trei Ierarhi din Iași, și cele superioare, cum este Academia de la Sfântul Sava din București. Au luat ființă școli noi la toate centrele eparhiale, dar și pe lângă mănăstiri și biserici.

Revoluția din 1821, a lui Tudor Vladimirescu, a deschis o epocă nouă pentru Biserica Ortodoxă Română. La 30 martie 1830 se încheia elaborarea Regulamentelor Organice, documente considerate primele acte constituționale de pe teritoriul țării noastre. Acestea au pus bazele unei noi organizări interne în Moldova și Țara Românească, după încheierea regimului fanariot. Regulamentele sporeau autoritatea statului asupra Bisericii Ortodoxe și reduceau rolul clerului în problemele civile. Se consideră că aceste documente au grăbit unirea Moldovei cu Valahia, prin crearea, în cele două țări, de instituții politice aproape identice și prin garantarea cetățeniei comune pentru locuitorii lor.⁵

Unificarea bisericească s-a realizat după unirea Principatelor Române din anul 1859, printr-un decret al domnitorului Alexandru Ioan Cuza, din data de 3 decembrie 1864, prin care a fost declarată autocefalia sau independența Bisericii Ortodoxe Române și constituirea unui Sinod general al aceste Biserici. În același scop, la 11 ianuarie 1865, s-a acordat

² <https://www.rador.ro/2025/02/04/documentar-100-de-ani-de-la-infiintarea-patriarhiei-ortodoxe-romane/>

³ <https://patriarhia.ro/istoria-bisericii-ortodoxe-romane/>

⁴ *Ibidem*.

⁵ Oțetea, Andrei, Geneza Regulamentului Organic, în „Studii și articole de istorie”, II, 1957.

mitropolitului Nifon al Ungrovlahiei titlul de "mitropolit primat" al Bisericii Ortodoxe Române.⁶

În timpul domnitorului Alexandru Ioan Cuza s-au luat o serie de măsuri care au dus la schimbări profunde în viața bisericească. Astfel, în anul 1863 a avut loc preluarea de către Statul Român a averilor mănăstirești. Statul și-a asumat și acoperirea cheltuielilor de întreținere a școlilor și a așezămintelor medicale și sociale ale Bisericii. Principiul asumării cheltuielilor aferente activității de cult a fost aplicat deficitar, și astfel s-a produs o degradare masivă a patrimoniului eclesiastic, însoțită de reducerea numărului de preoți și monahi, ca urmare a privațiunilor la care aceștia au fost supuși.⁷

Constituția intrată în vigoare în 1866 prevedea, la articolul 21, ca principiu al viitoarei organizări bisericești "neatârănarea ierarhică a Bisericii Române de orice chiriachie streină și conducere sinodală"⁸

În anul 1872 a fost adoptată Legea organică prin care s-a constituit Sfântul Sinod, cea mai înaltă autoritate în Biserica Ortodoxă Română, iar după proclamarea independenței de stat (9 mai 1877) și a Regatului României (1881), Patriarhia Ecumenică a acordat autocefalia Bisericii Ortodoxe Române, la data de 25 aprilie 1885.⁹

Actul Unirii Transilvaniei, Basarabiei și Bucovinei cu România în 1918, prin care s-a creat statul român unitar modern, a dus și la o serie de prefaceri în viața Bisericii. După 1918, statul a preluat – mai cu seamă în Transilvania - multe din atribuțiile care reveneau până atunci Bisericii (de pildă, în domeniul învățământului), rolul ei limitându-se de acum înainte mai mult la probleme spirituale.

În contextul revenirii în 1918 la patria mama a provinciilor Basarabia, Bucovina și Transilvania și a faptului că acestea aduseseră cu ele și propria organizare bisericească, au început să se formuleze cereri, de către oamenii bisericii, dar și de către mireni, referitoare la o organizare unitară a Bisericii Ortodoxe Române, iar în paralel se punea în discuție și întemeierea Patriarhiei Române.¹⁰

Unirea nu era doar o necesitate administrativă, ci și o expresie a unității spirituale care exista între credincioșii din toate provinciile românești. „În vederea întăririi unificării noastre bisericești, dar și pentru creșterea

⁶ <https://patriarhia.ro/istoria-bisericii-ortodoxe-romane/>

⁷ ibidem

⁸ <https://www.rador.ro/2025/02/04/documentar-100-de-ani-de-la-infiintarea-patriarhiei-ortodoxe-romane/>

⁹ <https://patriarhia.ro/istoria-bisericii-ortodoxe-romane/>

¹⁰ <https://www.rador.ro/2025/02/04/documentar-100-de-ani-de-la-infiintarea-patriarhiei-ortodoxe-romane/>

prestigiului Bisericii Ortodoxe Române în toată lumea creștină, s-a pus și problema ridicării ei la demnitatea de patriarhie”¹¹

Au urmat Congresul preoțesc de la Sibiu, (6-8 martie 1919) și Consfătuirea bisericească de la Sinaia (12-15 iunie 1919), unde s-a stabilit ca, la baza viitoarei organizări a Bisericii, să stea Statutul șagunian, instituit de Mitropolitul Andrei Șaguna la sfârșitul anului 1868, și s-a continuat discutarea ideii de la Sibiu, ca Biserica noastră să fie încoronată cu treapta de Patriarhie. La congresul de la Sibiu, problema înființării Patriarhiei a fost ridicată de către Preotul Gh. Ciuhandu (1875-1947), consilier eparhial la Arad, președintele Asociației Clerului „Andrei Șaguna”, din Transilvania, Acesta propunea mai multe măsuri în vederea unificării bisericești și arăta că trebuie concretizată prin unificarea Bisericii Ortodoxe Române, și sub raport canonic, prin primația din București, ca centru de unitate canonică a Bisericii tuturor românilor ortodocși, ori păstrându-se și pe mai departe demnitatea primațială a Mitropolitului de București, ori creându-se, conform, tradițiilor și practicilor Orientului Orthodox, demnitatea patriarhală, la care să fie ridicat scaunul mitropolitan primațial, de București „. La 13/26 decembrie 1919, toți mitropoliții, episcopii eparhioți și arhieriei vicari din țară s-au întrunit în ședință comună a Sfântului Sinod al Bisericii Autocefale Române. În sesiunea sinodală de atunci s-a hotărât ca Statutul șagunian să stea la baza noii legi de organizare a Bisericii Ortodoxe Române.¹²

Ierarhii din provinciile unite cu Țara Mamă au intrat în componența Sfântului Sinod, iar la 18/31 decembrie 1919, în scaunul de mitropolit primat a fost ales transilvăneanul Miron Cristea, până atunci episcop de Caransebeș, unul din susținătorii fervenți ai Marii Uniri.

La 18 septembrie 1920 s-a întrunit la București o Constituantă bisericească, formată din membrii Sfântului Sinod și mitropolii primat Miron, pentru a întocmi un proiect de Statut de organizare și funcționare a Bisericii Ortodoxe Române. La ședința din 21 noiembrie 1920, delegații Arhiepiscopiei Basarabiei au prezentat un Proiect de organizare superioară a Bisericii Autocefale Române în care se arăta că Patriarhul, în calitate sa de cârmuitor suprem, să fie ales de către Consiliul general bisericesc pe toată viața. În ședința din 25 mai 1921, reprezentanții din Basarabia au solicitat din nou să se hotărască cât mai urgent înființarea Patriarhiei Române, deziderat al întregii preoțimi.¹³

¹¹ Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, București, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1982

¹² <https://www.rador.ro/2025/02/04/documentar-100-de-ani-de-la-infiintarea-patriarhiei-ortodoxe-romane/>

¹³ <https://www.rador.ro/2025/02/04/documentar-100-de-ani-de-la-infiintarea-patriarhiei-ortodoxe-romane/>

În plus, în art. 22 al Constituției aprobate de în martie 1923 erau înscrise atât autocefalia, cât și autonomia Bisericii Ortodoxe Române. Era momentul în care Biserica Ortodoxă Română număra peste 14 milioane de credincioși, cu 5 mitropolii și 18 eparhii, fiind cea mai numeroasă Biserică Ortodoxă, după cea rusă. Se impunea, deci, ca Biserica Ortodoxă, socotită de Constituția din 1923 ca „dominantă” și ca Biserică „oficială” a Statului, să fie ridicată la suprema treaptă în Biserica Ortodoxă. Mai mult, Biserica Ortodoxă Română avea acum două Facultăți de Teologie, cinci academii teologice, numeroase Seminarii, în care studiau nu numai tineri ortodocși români, ci și tineri de peste hotare. Teologii români deveneau și ei tot mai cunoscuți în toată lumea creștină, atât prin lucrările lor, cât și prin participarea lor la diferite întruniri teologice internaționale.¹⁴

Totodată, în 1925 era proiectat un sinod panortodox, la Ierusalim, în vederea aniversării a 1600 de ani de la primul Sinod ecumenic. S-a cerut stăruitor în presa românească a vremii ca Biserica Ortodoxă Română să ia parte la acel proiectat sinod, ca Patriarhie.

La finalul anului 1924 înființarea Patriarhiei Române a ajuns pe ordinea de zi a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Propunerea Mitropolitului Pimen al Moldovei a fost ca „Mitropolia Ungrovlahiei (sau a Țării Românești), cu scaunul mitropolitan din București, să fie ridicată la rangul de Patriarhie; iar Mitropolitul Ungrovlahiei ca Primat al României, care de drept e și Președinte al Sfântului nostru Sinod, să poarte titlul de: Patriarh al Bisericii Ortodoxe Naționale Române”. Această propunere a fost semnată, pe lângă Mitropolitul Moldovei, și de Mitropolitul Nectarie al Bucovinei, Arhiepiscopul Gurie al Basarabiei, Episcopul Lucian al Romanului, Episcopul Nicolae al Clujului, Episcopul Roman al Oradiei și Episcopul Ilarie de la Constanța.¹⁵

Ca motive pentru ridicarea Bisericii Ortodoxe naționale la patriarhat” ei aduceau vechimea creștinismului românesc, originea lui apostolică, „statornicia în credința ortodoxă” a neamului nostru, „apărarea, în unele cazuri, a lumii creștine, nu numai din Orient, dar și din Occident”, plus „ajutoarele, de orice fel, pe care, veacuri în șir, poporul român le-a dat cu multă largheță unora din Bisericile Ortodoxe din Orientul creștin, aflate în lipsă și în suferință, de multe ori salvându-le chiar de la pieire”. Propunerea a fost făcută în sesiunea de lucru a Sfântului Sinod din 4 decembrie 1924. Ea a fost discutată la 4 februarie 1925, când s-au reluat lucrările Sfântului Sinod. Apoi Sfântul Sinod a hotărât înființarea demnității de PATRIARHIE pentru „Biserica Ortodoxă Autocefală Română” și ridicarea „Arhiepiscopului și

¹⁴ Ibidem

¹⁵ <https://www.rador.ro/2025/02/04/documentar-100-de-ani-de-la-infiintarea-patriarhiei-ortodoxe-romane/>

Mitropolitului Ungro-Vlahiei, în calitatea sa de Primat al României, la rangul de PATRIARH al Bisericii Ortodoxe Autocefale Române”. Mitropolitul primat Miron Cristea devenea primul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.¹⁶

Astfel, la 4 februarie 1925, la propunerea mitropolitului Pimen Georgescu al Moldovei Sfântul Sinod a hotărât ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rangul de Patriarhie, precum și ridicarea mitropolitului primat la treapta de patriarh, propunere votată în unanimitate. În aceeași ședință, episcopul Vartolomeu Stănescu al Râmnicului-Noului Severin (1921-1938) a dat citire Actului de Înființare a Patriarhatului românesc și hotărârea a fost comunicată guvernului spre legiferare. După adoptarea proiectului de lege de către corpurile legislative (12 și 17 febr. 1925), legea a fost promulgată de către regele Ferdinand I la 23 februarie 1925, fiind publicată în Monitorul Oficial din 25 februarie 1925.¹⁷

Patriarhia Ecumenică, reprezentată de patriarhul Vasile al III-lea (1925-1929), a considerat „binevenită și îndreptățită [...] ridicarea Bisericii surori din România la vrednicia patriarhală” și a transmis tomosul pentru recunoașterea Patriarhiei la 30 iulie 1925. Întărirea și întronizarea primului patriarh, Miron Cristea, la 1 noiembrie 1925, a consacrat înființarea Patriarhiei Române.¹⁸

La 6 mai 1925 au fost promulgate Legea și Statutul de organizare a Bisericii Ortodoxe Române, cu aplicarea principiilor Statutului Organic Șaguna, iar la 1 noiembrie 1925 a avut loc investitura și întronizarea primului patriarh, Miron Cristea (1925-1939).¹⁹

Recunoașterea Patriarhiei Române de către celelalte Biserici Ortodoxe autocefale a întărit prestigiul Bisericii Ortodoxe Române. Patriarhia Română, care nu e nu doar o instituție administrativă, ci și un simbol al unității naționale, spirituale și culturale. Prin eforturile sale, Biserica Ortodoxă Română a sprijinit Ortodoxia balcanică și orientală, contribuind la salvarea multor așezăminte bisericești și la păstrarea credinței ortodoxe în vremuri dificile.

Cu prilejul Centenarului Patriarhiei Române, Sfântul Sinod a hotărât proclamarea oficială a unor sfinți duhovnici și mărturisitori ortodocși români din timpul regimului comunist. Acești sfinți au fost canonizați pentru

¹⁶ <https://www.rador.ro/2025/02/04/documentar-100-de-ani-de-la-infiintarea-patriarhiei-ortodoxe-romane/>

¹⁷ <https://doxologia.ro/patriarhia-romana-100-de-ani-de-slujire-vietii-bisericii-unitatii-poporului-roman>

¹⁸ „Tomosul Sfintei Patriarhii Ecumenice, nr. 1579”, în: Arhim. T. Simedrea, *Patriarhia Românească. Acte și documente*, București, Tipografia Cărților Bisericești, 1926, p. 133.

¹⁹ <https://doxologia.ro/patriarhia-romana-100-de-ani-de-slujire-vietii-bisericii-unitatii-poporului-roman>

modul lor de a-și păstra credința și demnitatea creștină în fața opresiunii. Biserica îi cinstește pentru că au rezistat cu demnitate persecuțiilor și au mărturisit adevărul lui Hristos, chiar și în condiții de tortură și moarte, oferind astfel exemplu viu de trăire creștină autentică.²⁰

Bibliografie

- <https://patriarhia.ro/istoria-bisericii-ortodoxe-romane/>
- <https://www.rador.ro/2025/02/04/documentar-100-de-ani-de-la-infiintarea-patriarhiei-ortodoxe-romane/>
- <https://doxologia.ro/patriarhia-romana-100-de-ani-de-slujire-vietii-bisericii-unitatii-poporului-roman>
- Oțetea, Andrei, *Geneza Regulamentului Organic*, în „Studii și articole de istorie”, II, 1957.
- „Tomosul Sfintei Patriarhii Ecumenice, nr. 1579”, în: Arhim. T. Simedrea, *Patriarhia Românească. Acte și documente*, București, Tipografia Cărilor Bisericești, 1926.

²⁰ *Ibidem.*